

Arnolfini en zijn vrouw (1434) (National Gallery, Londen) (0,818x0,597 m): Arnolfini was een koopman uit Lucca en raadgever van Filips de Goede. Arnolfini en zijn vrouw zijn afgebeeld op de dag van hun bruiloft. Er zijn talrijke zinnebeeldige details:

- de lichtkroon met zes takken en een aangestoken kaars is het zinnebeeld van Christus, getuige van de verbintenis,
- het halsnoer met parels van kristal en de spiegel zonder vlekken roepen de onschuld en de maagdelijkheid voor de geest;
- de vruchten op het raam, de vreugden van het verloren paradijs,
- de hond is het zinnebeeld van de trouw.

Het opschrift „Johannes de Eyck fuit hic” laat veronderstellen dat een van de schaduwbeelden die zich in de spiegel komen weerspiegelen, dat van Jan van Eyck is. Men heeft ook wel beweerd dat Arnolfini een zelfportret zou zijn en de vrouw, Margareta van Eyck.

De Maagd van Lucca (1437?) (066x0,50 m) (Frankfurt, Staedel Institut): De maagd zit in een burgerlijk en gemeenzaam interieur, doch zij blijft niettemin statig en een beetje op afstand, zoals trouwens alle Maagden van Jan van Eyck. Daarom, misschien, werden de Maagden van Van Eyck nooit nagebootst en gepopulariseerd zoals die van Van der Weyden, die het karakter hebben van meer aardse wezens.

De heilige Barbara (1437). (Antwerpen, Koninklijk Museum voor Schone Kunsten) (0,342x0,186 m): Dit is meer een tekening dan een schilderij. In tegenstelling met de overgeleverde ikonografie is hier de heilige afgebeeld met een toren achter zich en niet in de hand. Die tekening, zo typisch Vlaams met die vertellende manier, kondigt van ver Bruegel's Toren van Babel aan.

De aanbidding van het Lam Gods (1426-1432) (1,37x2,37 m) (Gent, Sint-Baafskerk): Het is een der grootste kunstscheppingen aller tijden. Het werk heeft reusachtige afmetingen: 250 personen staan gepenseeld op een oppervlakte van twintig vierkante meter. Het geheel omvat niet minder dan twintig panelen en is voorzien van beweegbare vleugels, zodat het kan gesloten worden. Om een idee van het werk te hebben is het genoeg te weten dat een heel goede Vlaamse schilder, Michiel Coxcoven, twee jaar nodig had om er een kopie van te maken. Het Lam Gods is wereldberoemd. In zijn „Schilderboek” (1604) getuigt Karel van Mander dat het Lam Gods toen dezelfde bewondering en aandoening verwekte als heden. (Als grap verklaarde de kunstcritikus Luc Haesaerts dat het Lam Gods de grootste affiche met kerkelijke propaganda van alle tijden was.)

Maar in de loop der tijden zal het schilderij alle mogelijke wederwaardigheden kennen: verscheidene „herstellingen”, gedeeltelijke vernieling, verkoop, diefstal, brand, verbanning, verdeling... (bepaalde naakten werden voor aanstotelijk gehouden. De domheid is van alle tijden!) Gelukkig, dank zij de Centrale Laboratoria van de Belgische Musea, is het Lam Gods nu voortreffelijk gerestaureerd.

Het veelluik stelt de vrijkoping voor van de erfzonde door het offer van Jezus. De achterkant van de twaalf beweegbare luiken, met sobere kleuren geschilderd, toont de schenkers Jodocus Vijd en zijn vrouw Isabella Borluut... Sint-Jan de Doper en Sint-Jan de Evangelist zijn ware standbeelden. Jan van Eyck bereikt hier een volleverde kunst van het aan de natuur hoogst getrouwe schilderij. Als het veelluik geopend wordt, barsten al de prachtige kleuren van Jan van Eyck los. Een plantkundige heeft al de soorten der afgebeelde planten kunnen herkennen. Elke bloem, zoals op het schilderij *De Maagd bij de Fontein* (0,19x0,122 m - Antwerpen, Koninklijk Museum voor Schone Kunsten), drukt een zinnebeeldige bijbedoeling uit. Men vindt trouwens deze neiging in de Middeleeuwse dichtkunst terug. In het gedicht „Onser Vrouwe Bloemengarde” bijvoorbeeld begint elke strofe met „God gruet di” en daarna volgt de naam van een bloem om de Moeder van God te noemen:

God gruet di, edel rose soet...
God gruet di, letie reyne bloem...

Zoals voor Gezelle zijn de bloemen voor Van Eyck de goddelijke taal en het teken van God. Een kopie vervangt nu het paneel van de Eerlijke Rechters dat in 1934 gestolen werd. Men heeft gezegd dat de ruiter op de eerste rij een zelfportret van Van Eyck zou zijn. Het is waarschijnlijker dat de man met het rode snoer een zelfportret is. Inderdaad, die man, met zijn gebogen hoofd, is naar de toeschouwer gewend en geeft de indruk dat hij zichzelf in een spiegel bekijkt. Op het paneel met de zingende engelen kan men degenen herkennen die luid zinden en degenen die zacht zingen!

Om te besluiten kan men zeggen dat Jan van Eyck een grootmeester is die naar het volmaakte streeft in alles wat hij doet en deze poging beantwoordt wel aan zijn leuze, nederig en trots tegelijk: „Als ick kan”.

Nicole Verbeke, Mergem

Steenvoorde in Frans-Vlaanderen.

Vriendelijke Vlaming, Belg, Nederlander of zelfs Frans-Vlaming, die mijn kort opstel wil lezen, ik wens u plezier te doen door u enige woorden over Steenvoorde te vertellen.

U weet misschien wel dat Steenvoorde in Frankrijk ligt, in het midden van het „houtland” van Frans-Vlaanderen: 't is een Frans hoekje van de Westhoek. Het ligt op ongeveer vier kilometer van de Belgische grens. Die ligt te Calcanø, gemeente Watou, slechts een „schreve” gelijk wij dat hier zeggen. Vier kilometer ten noorden van Steenvoorde vindt men Winnezele, waar nog niet zolang geleden een Vlaamse dag plaatsvond; in het westen ligt Oudezele, in het zuidwesten Terdeghem en op een heuvel Cassel, het oudste stadje van de omgeving: ten zuiden Sint-Silvesterkapel (mijn geboortedorpje) en een beetje verder Hazebroek, ons hoofdstadje eindelijk, ten oosten Eke waar een vermaarde rhetoricagilde „De verblijders in 't Kruis” lang heeft bestaan, en dan nog Kaaster, het castrum van de Romeinen...

Mag men waarlijk Steenvoorde een stad of een stadje noemen? Men telt hier op het ogenblik schaars 4.000 zielen. Wijzelf zeggen: „ons dorp”. Als de mensen die op het land wonen willen naar het centrum gaan, zeggen ze nooit iets anders dan: „we gaan naar het dorp”, dat dorp daar in de laagte. Daarmee heeft u al begrepen dat er hier nog tamelijk veel Vlaams gesproken wordt, ja dialect gepraat wordt, vooral op het land, in de hoeven.

Zonder twijfel is het mooiste en grootste gebouw van Steenvoorde de parochiekerk met haar prachtige, 92 meter hoge toren, die heel veel lijkt op die andere Frans-Vlaamse toren die eertijds door Sanderus „turris splendida” genoemd werd. Waarschijnlijk werd onze toren in het begin van de zestiende eeuw gebouwd. De kerk zelf werd in 1940 door de bommen bijna geheel vernield; alleen de kerktoren met zijn

doorzichtige, zwierige spits bleef overeind. 's Avonds is deze toren dikwijls, en het meest de spits ervan, heerlijk verlicht, en doordat Steenvoorde in een laagte ligt, ziet men al aankomend ons prachtigste gebouw van zeer ver.

Binnen de kerk, in de doopkapel, staat volgens mij het merkwaardigste stuk: de bronzen doopvont, die het volgende oud-Nederlands opschrift draagt „Dit spasvat is gegeve door losyne Top via (voorzeker weduwe) Jan van Daele, overleden november 1656”.

Opmerkelijk is nog de oude pastorie, het oudste huis van Steenvoorde, dat dichtbij de kerk op de hoek van de Kerkstraat staat. Aan één van zijn gevels kan men het bouwjaar 1664 aflezen. Maar is de herberg „In de Engel” aan de overkant niet nog ouder? Men vertelt dat de geuzen in het jaar 1566, komende van de kerk waar ze de beelden in stukken geslagen hadden, hier hard kwamen drinken!

Nu mogen we ook trots zijn op ons nieuw stadhuis, dat onze vroegere en betreunde burgemeester J.M. Ryckewaert, een echte Frans-Vlaming, in de jaren 1964-'65 in Vlaamse stijl liet bouwen. In de raadzaal kan men een mooi en groot glasraam bewonderen, met een rechtstaande echte Vlaamse leeuw.

Aan een hoek van het stadhuisplein, genoemd Dr. J.M. Ryckewaertplein, staat een mooi nieuw huis dat de heer Jozef Tillie, de taalbewuste leraar Nederlands, heeft laten bouwen, en op de muur bij de ingang staat er geschreven: „Ons huisje”.

We zijn ook nog rijk aan andere overblijfsels van eertijds: windmolens. Men vindt langs de baan naar Oudezele de „Noordmolen”. Jammer dat een van zijn wieken door de bliksem getroffen werd, en daarom blijft hij daar als een dode verlaten overeind staan. „Dereepers molen” of „Drijvermeulen” staat, goed-bewaard en goed verzorgd door de huidige molenaar, Fortuné Dereeper, langs de grote baan naar Kassel, en levert nog goede diensten. Langs de weg naar Eke ziet men ook de „Stenen molen” nog draaien, even goed verzorgd door de molenaar, een Belg van geboorte, Michel Markey, die het in ons land goed vindt.

Eertijds was Steenvoorde een markizaat. De laatste markies van Steenvoorde, Louis-August de la Viefville, had zijn oud kasteel van het dorp (het centrum) verlaten, omdat het dreigde in te storten. Hij bewoonde een ander kasteel, genoemd „Oudenhove”, dat ligt langs de grote baan die leidt naar de Belgische grens, ongeveer op een kilometer afstand er vandaan. Van dit kasteel blijft nog een hoeve over, waarvan de boer de heer Pannequin is. Onze markies, Steenvoordeenaar van geboorte, werd in het jaar 1794 door de Franse revolutionairen te Atrecht onthoofd.

Vroeger woonde hier in de Watoustraat Z.E.H. René Despicht, een echte, geleerde, wijze en heilige priester, die meewerkte aan „De Torrewachter”, waarvan ikzelf abonnee was. Op zijn graf in ons kerkhof staat op het houten kruis dit Vlaams opschrift: „Hier rust priester René Despicht, geboren den 25en maart 1870, gestorven den 6en maart 1960. Bidt voor si. ziel”. Er leven zeker nu nog veel Belgen en Nederlanders die hem goed gekend en vereerd hebben.

Ik mag toch niet blijven vertellen over de tijd van onze ouders en voorouders. Op de wereld moet iedereen met zijn tijd leven! Daarvoor heeft men hier laatstmaal een initiatieven syndicaat of vereniging tot bevordering van het vreemdelingenverkeer opgericht, en wij pogen een gebloemde stad van Steenvoorde te maken. Zo hopen we elk jaar gelijk elders ons bloemenfeest te hebben. We zullen ook een nieuw huis voor jongeren krijgen, en nog een ander nieuw huis, met veel bloemen erom, voor de oudste van onze inwoners. Het tegenwoordige oudemannenhuis van de Poperingestraat, dat vroeger een nonnenklooster en hospitaal is geweest, gesticht ter ere en onder de bescherming van Onze Lieve Vrouw der Zeven Fonteynen (of der Zeven Bronnen), moet nu, helaas, verdwijnen.

Bij Steenvoorde behoren volgende gehuchten:

- Sint-Laurens, waar eertijds een klooster van monniken stond, waaruit een klok binnen het koor van onze kerk werd gebracht,
- de Warande en Beauvoorde met zijn bos, die alle twee niet ver van de Belgische grens liggen,
- ook Rietveld, waar onze vroegere deken, kanunnik J. Verdonck, een mooi kerkje liet bouwen, waarin hij nog gaarne predikte in zijn sappige moedertaal, het Westvlaams dialect.

Steenvoorde is eigenlijk een gemeente van kleine en middelgrote boerderijen. De meeste voortbrenghels bestaan uit graangewassen, aardappelen, beetwortelen en suikerbieten, bonen, vlas, enz. Maar Steenvoorde is ook het centrum van de hoppevelden en onze rijkste boeren zijn de „hoppeboeren”. Bij ons is er weinig nijverheid. Toch mogen we trots zijn op een zeer grote zuivelfabriek, die hier in Steenvoorde meer dan driehonderd mensen tewerkstelt en zijn heerlijke en vermaarde produkten met de naam „Steenvoorde”, of nu „Steenval”, naar heel Europa en ook naar veel landen overzee uitvoert.

Vroeger was Steenvoorde, meer nog dan Kassel, het centrum van de schoenmakers, maar dat is verleden tijd. Men verkoopt hier nu schoenen die uit de grote schoenfabrieken van Frankrijk en het buitenland komen. Men heeft hier ook nog, maar niet zoveel als te Hondschote, sayette geproduceerd; het schijnt dat dit nog langer geleden is.

Steenvoorde is een rustig dorp, waar de meeste mensen goede kristenen zijn en iedere zondag de mis bijwonen. Enigen maken nog gebruik van de ouderlijke zegen, die onze vader en onze moeder met een kruisje op het voorhoofd van hun kinderen uitspraken: „God zegene en beware je”. Op de velden hoort men soms nog tot de arbeiders roepen: „God vordere je!”, en de arbeider antwoordt: „God lone je!” Ja... de jongeren antwoorden nu: „Merci!”

Dat belet ons volk niet zich op de kermis of op vastenavond luidruchtig te verheugen en te vermaken, en een goede pint bier te drinken. We hebben hier een reus, zoals op de Kasselberg of te Duinkerke en elders. Onze reus heet Jan de Houtkapper. Volgens de legende was hij in de tijd de schoenmaker van Carolus Magnus of Karel de Grote, en ook houthakker in ons Beauvoordebos. Nu dragen enige vrolijke kerels uit Steenvoorde hem op hun schouders rondom de stad, al dansend en zingend, gevolgd door een groot aantal jongens en meisjes.

Nog deze bijzonderheid: een heer die uit Nederland afkomstig is en die sedert het jaar 1958 met zijn familie in Australië woont, heeft me uit dit verre land geschreven: „Wist u dat de naam van uw woonplaats voor mij niet onbekend was, zelfs toen ik nog niet van het Vlaamse Steenvoorde had gehoord? U moet namelijk weten dat er ten zuidwesten van Den Haag in Nederland, in de gemeente Rijswijk, een buitenplaats ligt die Steenvoorde heet. Het is eigenlijk een oud kasteel.”

Nu, om te eindigen zal ik zeggen wat Jean-Marie Ryckewaert eens zei:

„Kijk maar links en rechts,
Noord of zuid,
Oost en west,
Te Steenvoorde is men het best!”

Henri Decoopman, Steenvoorde